

На нашу думку, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме стаття 23 «Гарантії адвокатської діяльності» без перебільшення, являє собою потужний стрибок статусного стану адвокатури - з недосконалого минулого у майбутнє, оскільки стаття містить безліч демократичних положень, які дозволяють нам приблизитися до європейського розуміння такої важливої адвокатської професії.

Сахаров Є.І.

*студент 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ НАДАНЯ АДВОКАТАМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Конституція України проголошує, що Україна є соціальною державою, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Одним із найважливіших конституційних прав людини є право кожного на правову допомогу.

Беззаперечним фактом є те, що у забезпеченні й ефективній реалізації конституційного права на правову допомогу найважливішу роль відіграє адвокатура, оскільки саме вона покликана сприяти захисту прав, свобод та гарантій, закріплених Конституцією та надавати правову допомогу при вирішенні справ у судах та інших державних органах.

Згідно з чинним законодавством України адвокатська діяльність може здійснюватися на підставі договору про надання правової допомоги (Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012, №5076-VI), шляхом надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги (Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011, №3460-VI). Останню вправі здійснювати центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Виходячи з цього, хотілося б загострити увагу на безоплатному правовому захисті, а саме щодо розміру винагороди адвоката за надання такої допомоги.

Розмір винагороди адвокатів за надання безоплатної вторинної правової допомоги обчислюється у відсотках місячного розміру мінімальної заробітної плати, визначеного законом на час видачі адвокатуві доручення для надання безоплатної вторинної правової допомоги і становить за:

1) побачення з клієнтом, проведення попереднього аналізу справи, у тому числі ознайомлення з матеріалами справи, опитування осіб, збір інформації та документів на кожній стадії процесу - 15 відсотків;

2) підготовку позовної заяви або заяви в порядку окремого провадження (за умови відкриття провадження), зустрічного позову або заперечення проти позову, підготовку апеляційної скарги, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України чи за нововиявленими обставинами (за умови відкриття провадження) або відповідного заперечення - 20 відсотків;

3) складення іншого документа процесуального характеру - 15 відсотків;

4) участь у судовому засіданні:

- у межах району, міста загальнодержавного або обласного (республіканського Автономної Республіки Крим) значення, де адвокатуві видано доручення, - 10 відсотків;

- за межами району, міста загальнодержавного або обласного (республіканського Автономної Республіки Крим) значення, де адвокатуві видано доручення, але у межах регіону, де адвокатуві видано доручення, - 20 відсотків;

- за межами регіону, де адвокатуві видано доручення, - 60 відсотків відповідно до «Порядку оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 465.

Так як відповідно до ст.8 Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25.12.2015 р. № 928-VIII, розмір мінімальної заробітної плати з 01.05.2016 по 30.11.2016 року складає 1450 грн., то опираючись на вищезазначені дані, можна дійти висновку, що розмір винагороди адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за

контрактом очевидно є надто малим і не може конкурувати з розмірами гонорарів, які зможе отримати адвокат, здійснюючи адвокатську діяльність на підставі договору про надання правової допомоги. Це, в свою чергу, суттєво впливає на безпосередню заінтересованість адвоката в результатах справи і змушує його працювати не на якість, а на швидкість. Тому доцільно було б збільшити відсотки за здійснення процесуальних та інших дій адвокатом під час надання ним безоплатної правової допомоги.

З подібною проблемою зіткнулися і у Франції, де виникає чимало проблем у наданні безоплатної або пільгової правової допомоги. Багато часу та енергії віддають французькі адвокати наданню безплатної юридичної допомоги населенню. Так, наприклад, в Парижі приблизно 27 тисяч жителів щороку одержує такі консультації, а число осіб, які користуються нею постійно зростає. Однак, винагорода в цих випадках є досить скромною і виплачується з чималим проміжком у часі. У деяких департаментах Франції, де допомога надається на пільгових засадах, вона складає 50% усіх цивільних справ.

Сьогодні, адвокати Франції ставлять питання про перегляд ставок винагороди і створення таких механізмів, які виключали б затримку оплати і неузгодженість дій колегій та держави. Пропонується також створити спеціальний фонд оплати праці адвокатів, які допомагають тим, хто має право на пільги. Такий фонд при розумному управлінні може дати прибуток.

Можливо таку ідею з фондом, як один із напрямків вирішення такої проблеми, варто розглянути і українському законодавцю.

Іншою, але не менш важливою проблемою діяльності адвокатури є механізм оцінки якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги, яку, згідно з ч.2 ст.25 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», здійснюють ради адвокатів регіонів.

З цього приводу, 23 березня 2016 року у Хмельницькому Координаційному центрі з надання допомоги відбулося засідання круглого столу, де обговорювались питання, що виникають при здійсненні оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги. Участь у заході взяли адвокати, судді, представники регіональних центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги з різних областей.

Найбільш жваве обговорення учасників стосувалося питання про розмежування юрисдикцій та повноважень між Комісією з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги, Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури та Центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

З цього приводу досить влучно зазначила директор Регіонального центру Наталія Стьопіна, яка акцентувала увагу на розмежуванні повноважень Комісії та КДКА і зазначила, що це питання потребує удосконалення на законодавчому рівні. На її переконання, констатація судом у своїй ухвалі того, що адвокат неякісно або неналежним чином надає правову допомогу фактично призводить до втручання в позицію адвоката та адвокатську діяльність загалом, а також може бути розцінене як тиск на адвоката з метою усунення його від участі у справі.

Слід погодитись із позицією адвоката Олени Дем'янової, на думку якої законодавчо не визначені вимоги до звернення до Комісії, не встановлені підстави для застосування процедури оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги, а порівняльний аналіз дисциплінарного провадження та провадження з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги спонукає до висновку, що компетенція КДКА та Комісії перекриваються. Окрім цього, вона наголосила на необхідності розробки та прийняття регламенту Комісії з якості, який має бути затверджений Радою адвокатів України. (Проблеми, що виникають при оцінюванні якості надання адвокатами безоплатної правової допомоги, потребують вирішення на законодавчому рівні: Матеріали круглого столу Координаційного центру з надання правової допомоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalaids.gov.ua/ua/holovna/127-berezen-2016/1697-problemy-shcho-vynykaiut-pri-otsiniuvanni-iakosti-nadannia-advokatamy-bezoplatnoi-pravovoi-dopomohy-potrebuiut-vyrishennia-na-zakonodavchomu-rivni>).

Отже, для того, щоб вирішити наявні проблеми, які пов'язані як з низьким розміром винагороди адвоката за надання безоплатної правової допомоги, так і з оцінюванням якості

такої допомоги, слід по-перше, виключити законодавчі прогалини у цій сфері, а по-друге, переглянути порядок оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. А без цього, ефективне функціонування інституту адвокатури щонайменше ускладнено.

Скорик О.А.

*студентка 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ

Вступивши до Ради Європи, Україна взяла на себе ряд зобов'язань, які стосуються, насамперед, приведення її правової та політичної систем у відповідність до вимог Ради Європи. Це стосується законодавства, що регулює питання судоустрою, діяльності адвокатури та прокуратури.

Українці повинні зрозуміти, що адвокати мають бути вільними у виконанні своїх професійних функцій, без жодного втручання чи зовнішнього тиску. Інтереси тих, кого адвокат захищає, вимагають, щоб було виключено будь-яке втручання, посягання на незалежність адвокатів чи адвокатську таємницю. Адвокатам має бути гарантовано відповідний спектр прав та гарантій.

Але незважаючи на спроби зрівняти адвокатуру та прокуратуру як два інститути в державі, законом не вдалося. Свавілья чиновників з усіх гілок влади щодо українців не матиме перепон у вигляді незалежного та гарантованого інституту адвокатури як моделі реального захисника прав і свобод кожного. Замість того, щоб адвокатура самостійно вирішувала свої питання, більшість з них врегульовано Парламентом, це робить закон занадто регулятивним, що уповільнює, якщо не унеможлиблює внесення до нього змін.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі - Закон) обмежено форми здійснення адвокатської діяльності до індивідуальної, адвокатського бюро та об'єднання. Норми про стажування майбутніх адвокатів не передбачають оцінки достатності приділеного часу, та, взагалі, наявності місця для практики в офісі адвоката чи адвокатського об'єднання. (Рябенко П. Новий закон і старі проблеми адвокатури [Електронний ресурс] / Петро Рябенко. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://gazeta.ua/blog/12360/novij-zakon-i-stari-problemi-advokaturi>.)

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» будучи таким казуїстичним, ще й має прогалини. Не передбачено компенсації адвокату в разі його виходу з об'єднання. Відсутні положення щодо регламентації ситуації, коли всі учасники об'єднання припинили чи зупинили адвокатську діяльність, або що відбувається в разі смерті учасника.

На сьогодні в Україні існують всі передумови для подальшого реформування інституту адвокатури. Проте, перед нею постає й цілий ряд проблем. Як зазначають науковці це, зокрема, невідповідність українського законодавства міжнародним стандартам у галузі надання кваліфікованої юридичної допомоги та організації діяльності адвокатури; відсутність механізму реалізації принципу рівності сторін у суді; недосконалість механізму надання юридичної допомоги; відсутність правового регулювання діяльності адвокатів на території інших держав; відсутність безперервної і цілісної системи підготовки та перепідготовки професійних кадрів адвокатури; наявність певної залежності адвокатських утворень від діяльності органів державної влади; нестача самостійного, корпоративного регулювання адвокатських утворень; відсутність реальної незалежності адвокатів (Коваль К. Стратегія розвитку адвокатури України [Електронний ресурс] / Катенрина Коваль. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://yur-gazeta.com/publications/actual/strategiya-rozvitku-advokaturi-ukrayini.html>.)

Зараз адвокатурі України дуже потрібний серйозний, неупереджений і критичний аналіз ситуації, що склалася, чесне викриття причин помилок і невдач, визначення нагальних потреб корпорації, справжніх цілей і завдань.

Ухваливши чинний Закон, народні депутати так і не наважилися зробити кроку в бік уніфікації правничої професії. Тож на ринку правових послуг паралельно з адвокатами й водночас відокремлено від них, продовжують надавати громадянам правову допомогу інші